ОСВІТОРІЯ

EDUCATION CANNOT WAIT

ГАЙД НАСТАВНИКА

Професійний супровід студента під час педагогічної (виробничої) практики

Київ – 2026

ЗМІСТ

Передмова

Як здійснювати наставницький супровід під час педагогічної (виробничої) практики

Форма спостереження за діяльністю студента-практиканта для наставників

Навігатор для наставників: інструкції та поради як аналізувати рефлексивний трекер професійного зростання майбутнього педагога

- Як аналізувати рефлексивний щоденник практиканта
- Як аналізувати завдання «Педагогічна рефлексія»
- Як аналізувати рефлексивний чекліст педагогічної майстерності студента(ки)
- Як аналізувати чекліст «Динаміка професійного зростання»
- Як аналізувати самооцінювання компетентностей практиканта
- Як аналізувати блок моніторингу прогресу
- Як аналізувати та заповнювати форму «Індивідуальна траєкторія професійного зростання майбутнього педагога»

Рефлексуємо над результатами наставницької діяльності під час педагогічної (виробничої) практики

ЗМІСТ

Дослідження проводиться у межах Багаторічної програми стійкості 2024-2026 (MYRP) та фінансується Education Cannot Wait (ECW), глобальним фондом ООН, що підтримує розвиток освіти в надзвичайних ситуаціях і тривалих кризах. MYRP в Україні впроваджується за підтримки Міністерства освіти і науки України.

ПЕРЕДМОВА

Гайд наставника є науково-методичним інструментом супроводу професійного становлення студентів 4-го курсу закладів вищої освіти в процесі проходження педагогічної (виробничої) практики. Його зміст спрямований на забезпечення цілісного, системного та рефлексивно орієнтованого підходу до формування індивідуальної траєкторії професійного зростання і розвиток професійної мотивації здобувача освіти бакалаврського рівня.

Гайд ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах і передбачає системну рефлексію як засіб формування професійної ідентичності, розвитку в здобувачів вищої педагогічної освіти навичок самопізнання та мотивації до педагогічної діяльності.

Концептуально гайд спирається на рефлексивну модель Г.Ґіббса, яка передбачає поетапний аналіз професійного досвіду (опис – відчуття – оцінка – аналіз – висновки – план дій) і забезпечує структуроване осмислення педагогічних ситуацій, дій та рішень студента(ки)-практиканта(ки). Використання цієї моделі сприяє розвитку здатності до глибокого самоаналізу, формуванню навичок критичного мислення, усвідомленого прийняття професійних рішень і планування подальших кроків професійного зростання.

Зміст і структура гайду орієнтовані на формування індивідуальної траєкторії професійного зростання здобувача

освіти бакалаврського рівня на основі само- та взаємооцінювання ключових компетентностей майбутнього вчителя відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024). Запропоновані інструменти дають змогу наставникам сприяти розвитку 12 професійних компетентностей, відстежувати їх динаміку впродовж практики та забезпечувати індивідуалізацію наставницької підтримки відповідно до професійних запитів студента(ки).

Важливим складником гайду є орієнтація на становлення індивідуальної траєкторії професійного зростання майбутнього педагога, яка розглядається як усвідомлений, поетапний процес саморозвитку, що поєднує самооцінювання, постановку професійних цілей, планування дій і рефлексію досягнутих результатів. Такий підхід сприяє формуванню внутрішньої мотивації до педагогічної діяльності, відповідальності за власний професійний розвиток і готовності до безперервного навчання впродовж життя.

Запропоновані в гайді форми, практичні рекомендації та чеклісти забезпечують прозорість оцінювання результатів педагогічної (виробничої) практики й створюють умови для конструктивного зворотного зв'язку між студентом(кою), академічним наставником закладу вищої освіти та наставником-практиком закладу загальної середньої освіти.

Матеріали гайду спрямовані на підвищення якості педагогічної практики, розвиток професійної рефлексії та формування стійкої мотивації до педагогічної професії, що є необхідною умовою успішного професійного становлення майбутніх учителів у сучасних умовах розвитку освіти.

ЯК ЗДІЙСНЮВАТИ НАСТАВНИЦЬКИЙ СУПРОВІД ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

ЯК ЗДІЙСНЮВАТИ НАСТАВНИЦЬКИЙ СУПРОВІД ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

Наставницький супровід під час педагогічної (виробничої) практики здійснюється на засадах партнерської взаємодії, підтримки та розвитку професійної рефлексії студента(ки)-практиканта(ки).

Ключові принципи наставництва:

- супровід і підтримка (не контроль);
- якісний зворотній зв'язок (вчасний і чесний);
- суб'єктність (орієнтація на проблеми, страхи, потреби і запити студента);
- фокус на мотивацію до професії;
- рефлексія та спільний пошук;
- узгодженість дій наставників ЗЗСО і ЗВО.

ЕТАПИ ТА ДІЇ ПІД ЧАС НАСТАВНИЦЬКОГО СУПРОВОДУ

Наставницький супровід здійснюється поетапно і передбачає організаційний, основний та підсумковий етапи.

І. Організаційний етап

На початку практики відбувається знайомство студента і наставників, створення атмосфери довіри і співпраці для забезпечення відкритого професійного діалогу, зниження тривожності студента(ки), залучення його(її) до професійної діяльності, погодження правил спільної роботи. Для цього проводяться наставницькі зустрічі.

Наставницька зустріч «Старт професійної траєкторії»

Під час першої зустрічі познайомтеся і обговоріть питання:
1) спільні

- Що я можу сказати про себе? (Який(а) я як особистість і вчитель?)
- Які мої сильні і слабкі сторони? Які мої ресурси (Що надихає і підтримує)?
- Що мене надихає у роботі вчителя? Що я відчуваю зараз?

2) для студента(ки):

- Що вже вмію як майбутній учитель?
- Які 3 професійні вміння хочу розвинути саме під час цієї практики? (педагогічна комунікація; управління класом; методика навчання тощо)
- Яким учителем хочу бути через 3 роки?
- Якої підтримки потребую? Що очікую від наставництва? (пояснення / зворотній зв'язок / емоційна підтримка / зразок для наслідування / практичні поради)

Наставницька угода

Сформулюйте правила спільної роботи:

- Чесний діалог (не приховувати думки, емоції, труднощі і потреби)
- Правило 70/30: 70% часу говорить студент, 30% — наставник.
- Діємо разом (не зупинятися, пробувати, діяти)
- Помилки - початок росту (всі помиляються, головне - не зупинятися)
- Повага і вдячність.

Погодьте:

- формат і частоту зворотного зв'язку;

- правила безпечної рефлексії;
- відповідальність сторін;
- критерії успіху (що свідчить про прогрес у роботі).

«Професійний фокус практики»

- Ознайомте студента(ку) із Рефлексивним трекером, порядком роботи з ними.
- Визначте графік заповнення рефлексивного щоденника і форм (на початку практики, впродовж практики наприкінці кожного тижня, наприкінці практики).
- Обговоріть заповнену Педагогічну рефлексію, Рефлексивний чекліст педагогічної майстерності студента(-ки), Самооцінювання компетентностей. З'ясуйте труднощі, запити і потреби студента(ки). Особливу увагу зверніть на коментарі, докази, їх обгрунтованість і правдивість. Сформулюйте наставницькі коментарі з урахуванням інструкцій, поданих у Гайді наставника, обговоріть їх зі студентом(кою).

II. Основний етап

Основний етап передбачає спільне планування уроків та інших заходів, фокусовані спостереження за діяльністю студента(ки) з наданням зворотнього зв'язку та спільним обговоренням, системний супровід за результатами спостережень і заповненого студентом рефлексивного щоденника, проведення наставницьких сесій, у взаємодії студента з обома наставниками планування наступних кроків професійного розвитку.

Лисогор Л. П., Новик І. М., Павлик О. А. Рефлексивний трекер професійного зростання майбутнього педагога; за заг. ред. І.М.Новик. Київ. 2026. 47 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1x2TI-zCF3Xhl-joLzJul-3o4PcI34FWS/view?usp=sharing

«Спостереження з фокусом»

Наставництво через спостереження, а не втручання

- Здійснюйте цілеспрямоване спостереження за педагогічною діяльністю студента-практиканта *без втручання* в хід уроку чи заходу.
- Перед спостереженням оберіть 1-2 фокуси (взаємодія з дітьми; пояснення; темп уроку; дисципліна; реакція на помилки; підтримка дітей з ООП).
- Фіксуйте результати спостереження у формі спостереження за діяльністю студента-практиканта, робіть короткі нотатки за потреби у роздрукованому форматі форми.
- Оцінюючи рівень сформованості кожної з 12 професійних компетентностей відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» за п'ятирівневою шкалою, фіксуйте факти та обґрунтування для кожної оцінки.

Післяурочна рефлексія і наставницька взаємодія

Післяурочна рефлексія – це коротка, структурована наставницька сесія, що базується на моделі навчання через дію. **Мета** – навчити студента-практиканта самостійно коригувати свою індивідуальну траєкторію професійного зростання.

Після завершення уроку або іншого виду педагогічної діяльності практиканта(ки) проведіть рефлексивне обговорення за участю студента(ів) та (по можливості) обох наставників. Під час обговорення зосередьтеся на конкретних професійних діях студента та проявах його компетентностей («На уроці української мови Ви чітко структурували інструкції... Це допомогло дітям швидше включитися... Наступного разу спробуйте...).

Під час обговорення дійте за алгоритмом:

- опишіть педагогічну ситуацію (Що сталося?);
- з'ясуйте емоції і переживання студента (Що відчував і чому?);
- оцініть сильні сторони і труднощі (Що вдалося? Що не вийшло?);
- проаналізуйте причини успіхів і помилок (Чому не вийшло? Чому впорався(лася)?);
- спільно сформулюйте висновки (Який висновок можна зробити?);
- визначте подальші кроки професійного вдосконалення студента(ки) (Що наступного разу зроблю по іншому? Як буду діяти?).

Утримуйтеся від порад, доки студент сам не запропонує власні варіанти рішень. Фокус на зоні найближчого розвитку: не намагайтеся охопити все одразу оберіть 1–2 ключові уміння для подальшого розвитку.

Проявляйте об'єктивність: спирайтеся на факти - відеозапис уроку, цитати учнів, зразки їхніх робіт як доказову базу для розмови.

Порівняйте результати заповнення Форми спостереження за діяльністю студента-практиканта наставником або двома наставниками із заповненою формою Самооцінювання компетентностей студента(ки) за кожною позицією:

- Які компетентності мають розбіжності в оцінюванні? Чому?
- Які компетентності потребують особливої увагу зараз? (визначте 1-3)
- На які компетентності ми можемо спиратися? (сильні сторони студента(ки)?

Як навчити рефлексувати студентів?

- Ставте відкриті запитання (Чому не вдалося залучити до роботи весь клас? Що чому завадило? Чому учні були неуважні під час роботи?)
- Стимулюйте до самостійного формулювання висновків студентом (Який висновок можна зробити?)
- Дайте конструктивний зворотний зв'язок (Сьогодні не вийшло / вийшло, тому що... В подібній ситуації я дію так...)
- Окресліть напрями подальшого розвитку (Що наступного разу слід зробити по-іншому?).

Щотижневий чекліст або «Лагідне нагадування»

- Перевірте заповнення студентом рефлексивного щоденника та чеклістів для проміжного аналізу професійного зростання.

- Проаналізуйте заповнені форми та надайте зворотній зв'язок з опорою на реальні ситуації (Яка подія зафіксована? Чому?).
- Порівняйте результати самооцінювання студента з фактами, зафіксованими під час власних спостережень у формі спостереження, зверніть увагу на глибину рефлексії.
- Заохочуте чесність у визнанні помилок (*Ціную Вашу чесність під час аналізу*), розглядаючи їх як точки для подальшого розвитку.
- Співпрацюйте з наставником-партнером під час наставницького супроводу у визначенні цілей професійного розвитку.
- Сплануйте зі студентом конкретні дії для досягнення визначених цілей та визначте критерії оцінювання прогресу (Як зрозуміти, що я просуваюся у правильному напрямку?).
- Вчасно надавайте зворотний зв'язок.
- Наставницький коментар має містити підкреслення сильних сторін, аналіз зон розвитку.

Ефективна **наставницька сесія** передбачає:

- Партнерство: ми разом шукаємо рішення, а не наставник «дарує» його студенту.
- Діалогічність: наставник ставить відкриті запитання (Як? Чому? Завдяки чому?).
- Конструктивність: навіть помилка розглядається як навчальний кейс, а не як провал.
- Сфокусованість: ми не обговорюємо «все відразу», а працюємо над одним конкретним аспектом професійної траєкторії.

Щоб наставницька сесія не перетворилася на допит, використовуйте такі інструменти:

Техніка «Дзеркало»

Повертайте студенту його ж спостереження у вигляді фактів. «Ти сказав(ла), що учні нудьгували. Я помітив(ла), що під час

твоєї розповіді 15 учнів малювали в зошитах. Як ми можемо змінити формат подачі?»

Парафраза

«Чи правильно я розумію, що тобі важко дотримуватися таймінгу уроку?»

Масштабування (0–10)

«Наскільки ти задоволений(а) залученістю класу від 1 до 10? Що треба змінити, щоб додати +1 бал?»

III. Підсумковий етап

Підсумковий етап передбачає на основі аналізу і обговорення заповнених форм, щоденника і чеклістів підведення підсумків педагогічної (виробничої) практики, відстеження динаміки в індивідуальній траєкторії професійного зростання студента, визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку і становлення як вчителя закладу загальної середньої освіти, саморефлексування наставників.

Для цього на останньому тижні практики:

- проаналізуйте заповнену студентом(кою) індивідуальну траєкторію професійного зростання,
- зафіксуйте динаміку професійного зростання (Запропонуйте студенту продовжити фрази: Я прийшов/прийшла на практику з... Мої найважливіші професійні відкриття... Моїми труднощами були... і я їх подолав/подолала...
- разом зі студентом(кою) визначте 1–2 пріоритетні компетентності для подальшого розвитку (Який мій наступний крок розвитку?),
- відстежте зміни у ставленні до професії (Чи бачу я себе в педагогічній професії?Чому? Що змінилося в моєму уявленні про професію? Які сильні сторони я відкрив/відкрила? Що потребує доопрацювання?),
- здійсніть самооцінювання власних наставницьких умінь для подальшого вдосконалення.

ФОРМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ДЛЯ НАСТАВНИКІВ

ФОРМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ДЛЯ НАСТАВНИКІВ

Форма спостереження за діяльністю студента-практиканта (далі – Форма) – це інструмент фіксації фактів, що відбулися під час уроку, позакласного заходу чи іншого виду діяльності студента під час практики.

Форма дозволяє академічному наставнику ЗВО та наставнику-практику ЗЗСО зафіксувати дані своїх спостережень за педагогічною діяльністю студента-практиканта за визначеними показниками, щоб мати можливість проаналізувати та оцінити методичну коректність і практичну ефективність професійної діяльності студента відповідно до 12 компетентностей, визначених у Професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Форма дозволяє комплексно оцінити різні види та етапи діяльності практиканта, виважено та ґрунтовно підготуватися до подальшого, спільного зі студентом-практикантом аналізу уроку чи позакласного заходу та змоделювати бесіду з осмислення й рефлексії, здійснення наставницького супроводу.

Рівень сформованості відповідної професійної компетентності може бути визначений за п’ятирівневою шкалою від 1 до 5 відповідно до визначених дескрипторів.

Під час проведення спостереження за діяльністю студента-практиканта академічний наставник ЗВО та/або наставник

-практик ЗЗСО оцінює кожну компетентність за відповідними дескрипторами і фіксує ключові моменти для обґрунтування оцінки та подальшої наставницької роботи.

Звертаємо увагу, що під час спостереження одного уроку наставник може не зафіксувати всіх визначених показників у поданій формі спостереження, тому рекомендуємо спостерігати не менше ніж 2 уроки та інші види діяльності практиканта (для відстеження динаміки у професійному зростанні важливо здійснити спостереження на початку та наприкінці практики).

Окрім того, показники інклюзивної компетентності можуть бути не так явно виражені, як в інклюзивному класі. Узагальнення отриманих результатів і з'ясування відсутності фіксації тих чи інших показників варто обговорити із практикантом. Доцільними також будуть спільні обговорення академічного-наставника ЗВО, наставника-практика ЗЗСО та студентів-практикантів.

Під час підготовки до наставницької зустрічі академічний наставник ЗВО і/або наставник-практик ЗЗСО разом із студентом(ами)-практикантом(ами) аналізують заповнену форму спостереження за діяльністю студента-практиканта для наставників, порівнюють її із заповненою студентом(-кою) формою самооцінювання компетентностей практиканта, рефлексують і визначають компетентності, які потребують розвитку, визначають подальшу індивідуальну траєкторію професійного зростання студента, з’ясовують, якої підтримки він (вона) потребує відповідно до визначених дескрипторів і особистісних запитів. Під час наставницької зустрічі окрема увага приділяється труднощам та мотивації студента-практиканта до педагогічної діяльності.

ШАБЛОН ФОРМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ДЛЯ НАСТАВНИКІВ

Компетентність	Дескриптори	Оцінка відповідно до дескриптора (1 2 3 4 5)	Обґрунтування оцінки
1.Мовно-комунікативна компетентність *(взаємодія з учнями та педагогами)*	1 – уникає спілкування 2 – спілкується за потреби, допускає авторитарний тон або ігнорує правила невербального етикету 3 – підтримує доброзичливий контакт, частково дотримується норм української мови та обирає доцільні форми спілкування з учнями, колегами й батьками 4 – ефективно керує комунікацією в класі 5 – створює атмосферу партнерства та довіри		
2.Предметно-методична компетентність *(планування та проведення уроків)*	1 – проводить уроки лише за готовим матеріалом наставника; 2 – частково розуміє методику, не завжди тримає логіку пояснення; 3 – може реалізувати типовий методичний сценарій уроку; 4 – самостійно добирає методи та прийоми; 5 – пропонує власні методичні ідеї, адаптує зміст і стратегії до ситуацій у класі		

Компетентність	Дескриптори	Оцінка	Обґрунтування
3.Інформаційно-цифрова компетентність *(використання цифрових інструментів в освітньому процесі)*	1 – не використовує цифрові інструменти під час практики; 2 – використовує лише за прямою вказівкою наставника; 3 – застосовує для демонстрації або підготовки матеріалів; 4 – включає в освітні активності (вікторини, спільні дошки, презентації тощо); 5 – використовує самостійно і творчо для взаємодії, оцінювання, залучення та підтримки учнів		
4.Психологічна компетентність *(розуміння учнів та підтримка розвитку)*	1 – не враховує психологічні особливості учнів; 2 – враховує частково, але реакції на поведінку ситуативні; 3 – розуміє базові вікові та індивідуальні відмінності; 4 – добирає способи взаємодії з урахуванням стану та потреб учнів; 5 – створює психологічно безпечне середовище, підтримує стійкість і розвиток кожного		
5.Емоційно-етична компетентність *(саморегуляція, педагогічний такт, етика)*	1 – не контролює емоції, реагує імпульсивно; 2 – стримуються мінімально, але без педагогічного такту; 3 – керує емоціями та дотримується етичних норм у типових ситуаціях; 4 – демонструє педагогічну етику, тактовність та емпатійну реакцію; 5 – є емоційно стабільним(ою) лідером (кою), моделює культуру поваги й етичної взаємодії в класі		

Компетентність	Дескриптори	Оцінка	Обґрунтування
6.Компетентність педагогічного партнерства *(співпраця з батьками, колегами, учнями)*	1 – уникає взаємодії з батьками та колегами; 2 – співпрацює формально, без узгодження позицій; 3 – підтримує конструктивний діалог у межах запиту; 4 – будує системну співпрацю, враховуючи інтереси сторін; 5 – ініціює та підтримує партнерські проєкти, створює стійку взаємодію «учні–вчитель–батьки–школа»		
7.Інклюзивна компетентність *(врахування особливих освітніх потреб учнів)*	1 – не адаптує навчання до потреб різних учнів; 2 – ідентифікує індивідуальні відмінності та потреби учнів, проте виявляє невпевненість у виборі коректних педагогічних реакцій або стратегій підтримки 3 – застосовує запропоновані адаптації та підтримуючі підходи; 4 – добирає методи та матеріали з урахуванням різних можливостей; 5 – створює рівні можливості для кожного учня; самостійно підбирає інклюзивні методи та дбає про те, щоб кожна дитина почувалася прийнятою та залученою		
8.Здоров'язбережувальна компетентність *(створення безпечних та здорових умов)*	1 – не звертає увагу на здоров'язбереження під час освітнього процесу; 2 – враховує епізодично (фізкультхвилинка, провітрювання тощо); 3 – дотримується базових санітарних, безпекових і здоров'язбережувальних вимог; 4 – системно інтегрує здоров'язбережувальні підходи в освітній процес; 5 – формує культуру здоров'я, безпеки та благополуччя учнів власним прикладом і через освітні практики		

Компетентність	Дескриптори	Оцінка	Обґрунтування
9.Прогностична компетентність *(передбачення результатів, ризиків та траєкторій розвитку)*	1 – не прогнозує результатів та можливих труднощів учнів; 2 – прогнозує інтуїтивно, без аналізу контексту; 3 – може передбачити типові результати за готовим сценарієм уроку; 4 – прогнозує з урахуванням динаміки класу та індивідуального поступу під супроводом наставника; 5 – будує варіативні педагогічні сценарії, передбачає ризики та пропонує способи їх уникнення		
10.Організаційна компетентність *(управління класом, часом, активностями)*	1 – не керує процесами, пасивно спостерігає 2 – організовує освітню діяльність фрагментарно, потребує зовнішньої фасилітації та покрокових інструкцій наставника; 3 – може організувати окремі етапи уроку та прості активності; 4 – координує клас, час, матеріали та навчальні дії під супроводом наставника; проявляє впевненість у більшості ситуацій; 5 – самостійно проєктує освітній простір; ефективно керує груповою динамікою, підтримує високий темп і продуктивність роботи учнів		

Компетентність	Дескриптори	Оцінка	Обґрунтування
11.Оцінювально-аналітична *компетентність (аналіз власних дій і результатів)*	1 – важко визначає причини результатів; 2 – аналізує поверхнево; 3 – робить базові висновки; 4 – визначає причиново-наслідкові зв'язки; 5 – формулює професійні гіпотези та стратегії вдосконалення		
12.Здатність до навчання впродовж життя *(професійний саморозвиток)*	1 – не аналізує власні професійні потреби розвитку; 2 – долучається до навчання лише за зовнішньою вимогою; 3 – оновлює знання ситуативно, за потреби практики; 4 – системно рефлексує над досвідом і розвиває компетентності; 5 – вибудовує власну траєкторію зростання, впроваджує нові знання і ділиться ними з наставником/колегами		

НАВІГАТОР ДЛЯ НАСТАВНИКІВ: ІНСТРУКЦІЇ ТА ПОРАДИ ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ТРЕКЕР ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

НАВІГАТОР ДЛЯ НАСТАВНИКІВ: ІНСТРУКЦІЇ ТА ПОРАДИ ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ТРЕКЕР ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Рефлексивний трекер професійного зростання майбутнього педагога є інструментом супроводу педагогічної (виробничої) практики. Він спрямований на формування навичок педагогічної рефлексії, самооцінювання професійних компетентностей та відстеження індивідуальної динаміки професійного зростання студента(-ки).

Трекер використовується студентом(-кою) впродовж усього періоду практики та може бути основою для підсумкової рефлексії й аналізу результатів практичної підготовки.

Періодичність заповнення

Рефлексивний трекер заповнюється:

- **щотижня** – наприкінці кожного тижня практики;
- **на початку практики** – для визначення стартового рівня готовності;
- **у середині практики** – для проміжного аналізу професійного зростання;
- **наприкінці практики** – для підсумкового самооцінювання та узагальнення результатів.

Структура Рефлексивного трекера та порядок роботи з ним

Рефлексивний трекер подано у вигляді таблиці, де визначено порядок виконання завдань упродовж практики. Трекер містить наступні завдання:

1. ***Рефлексивний щоденник практиканта*** (є ключовим інструментом систематичної професійної рефлексії студента під час проходження педагогічної практики. Він використовується для усвідомленого осмислення власного професійного досвіду (подій, дій, емоцій, рішень), отриманого в реальних умовах освітнього процесу; відстеження динаміки професійної мотивації, емоційного стану та формування педагогічної ідентичності («я як учитель»); аналізу власних педагогічних дій через призму етапів рефлексивного циклу Г. Гіббса (опис → відчуття → оцінювання → аналіз → висновки → планування); виявлення сильних сторін і зон професійного розвитку, подолання невпевненості та усвідомлення власних ресурсів; формування навичок самооцінки, самокорекції та професійної відповідальності; планування індивідуальної траєкторії професійного зростання з урахуванням отриманого досвіду та наставницького зворотного зв'язку. Щоденник заповнюється щотижня і є інструментом особистісно орієнтованого, діяльнісного та рефлексивного навчання, спрямованого на становлення майбутнього вчителя як суб'єкта професійної діяльності).

2. ***Самооцінювання компетентностей практиканта та блок моніторингу прогресу*** (заповнюється щотижня з підсумковим узагальненням наприкінці практики).

3. ***Педагогічна рефлексія*** (здійснюється аналіз власної діяльності, труднощів, досягнень, висновків).

4. ***Рефлексивний чекліст педагогічної майстерності студента(-ки)*** (оцінка рівня сформованості професійних умінь і навичок).

5. ***Чекліст «Динаміка професійного зростання»*** (відстеження розвитку професійних умінь і якостей).

6. ***Форма спостереження та аналізу професійної діяльності наставника-практика ЗЗСО*** (використовується як інструмент цілеспрямованого професійного навчання студента через спостереження, аналіз і рефлексію діяльності досвідченого вчителя. Вона призначена для усвідомленого спостереження за реальною педагогічною практикою наставника, без оцінювання особистості, з фокусом на професійні дії; виявлення проявів професійних компетентностей вчителя відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»; аналізу педагогічних стратегій, методів, стилю взаємодії та способів реагування на виклики освітнього процесу; формування здатності до аналітичного мислення та професійної рефлексії через модель Г. Гіббса; перенесення ефективних педагогічних практик у власну діяльність (професійне моделювання); усвідомлення ролі наставника як зразка професійної поведінки та джерела професійної підтримки. Форма заповнюється один раз (на передостанньому тижні практики) та використовується виключно для аналітики й професійного розвитку студента, а не для оцінювання діяльності вчителя).

7. ***Індивідуальна траєкторія професійного зростання майбутнього педагога*** (візуалізація та відстеження рівня володіння компетентностями, що визначені у Професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти»).

Заповнення рефлексивного трекера здійснюється студентом(-кою) самостійно, на засадах відкритості, об'єктивності та відповідальності. Матеріали трекера можуть використовуватися наставником-практиком ЗЗСО та академічним наставником ЗВО для аналізу професійного зростання практиканта.

Додаткові методичні матеріали для використання під час практики

У процесі заповнення рефлексивного трекера рекомендується також використовувати:

- **«Абетку професійного зростання майбутнього педагога»** – як орієнтир для саморозвитку та професійного самовдосконалення;
- **Теку рефлексивних завдань для студентів і наставників** – для поглиблення рефлексії, аналізу педагогічних ситуацій та професійного діалогу.

Результат рефлексивного трекера

Результатом виконання завдань рефлексивного трекера має стати побудова індивідуальної траєкторії професійного зростання майбутнього педагога (*далі – ІТПЗ*). Ефективне формування ІТПЗ має ґрунтуватися на узгодженій взаємодії студента та двох наставників – наставника-практика ЗЗСО та академічного наставника ЗВО.

Спільна участь педагога-наставника ЗЗСО та академічного наставника ЗВО забезпечує безперервність професійного розвитку майбутнього педагога; поєднує практичний і теоретичний виміри підготовки; допомагає студенту не лише зафіксувати рівень сформованості компетентностей, а й усвідомлено планувати подальші кроки професійного вдосконалення.

Таким чином, індивідуальна траєкторія професійного зростання формується **як спільний продукт студента та двох наставників**, де кожен учасник освітнього процесу відіграє важливу роль у професійному становленні майбутнього педагога.

Кожен із наставників виконує взаємодоповнювальну роль, забезпечуючи цілісний супровід професійного становлення студента-практиканта.

РОЛЬ НАСТАВНИКА-ПРАКТИКА ЗЗСО (ВЧИТЕЛЯ, У КЛАСІ ЯКОГО СТУДЕНТ ПРОХОДИТЬ ПРАКТИКУ)

Педагог-наставник ЗЗСО:

- допомагає студенту усвідомити власний рівень професійної готовності в реальних умовах шкільної практики;
- сприяє визначенню сильних сторін і труднощів у педагогічній діяльності;
- консультує щодо практичних, досяжних цілей професійного розвитку, пов’язаних з організацією уроку, взаємодією з учнями, управлінням класом;
- надає зворотний зв’язок, що слугує основою для формування та корекції індивідуальної траєкторії професійного зростання;
- допомагає студенту виробити власний стиль викладання.

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИКА ЗВО (КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ)

Академічний наставник ЗВО:

- допомагає студенту осмислити досвід педагогічної практики з позицій теорії та професійних стандартів, програми педагогічної (виробничої) практики;
- підтримує формування рефлексивних умінь і навичок самоаналізу;
- сприяє узгодженню індивідуальних цілей розвитку з результатами навчання освітньої програми;
- допомагає студенту вибудувати довгострокову стратегію професійного зростання та навчання впродовж життя.

Далі подаємо інструкції та поради, як аналізувати завдання рефлексивного трекера.

ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ЩОДЕННИК ПРАКТИКАНТА

ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ЩОДЕННИК ПРАКТИКАНТА

Аналіз рефлексивного щоденника має на меті:

- відстеження професійного та особистісного розвитку практиканта;
- виявлення динаміки професійної мотивації;
- визначення сильних сторін і зон подальшого розвитку;
- формування індивідуальної траєкторії професійного зростання;
- надання своєчасної підтримки та конструктивного зворотного зв'язку.

Наставнику рекомендується:

- аналізувати записи щотижнево, у динаміці;
- звертати увагу не на «правильність» відповідей, а на глибину рефлексії;
- порівнювати відповіді між тижнями (зміни, повторювані теми, нові акценти);
- дотримуватися принципів педагогічної підтримки, партнерства і довіри;
- використовувати щоденник як підставу для індивідуальних бесід.

АНАЛІЗ БЛОКУ «ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ»

На що звернути увагу	• Чи може студент(ка) чітко назвати, що його/її надихає саме зараз у професії. • Чи усвідомлює він/вона джерела демотивації і пропонує реалістичні способи змін. • Чи описує конкретні ситуації, що зміцнювали віру в професію (а не загальні фрази). • Чи може визначити, коли він/вона був(ла) у ролі вчителя по-справжньому, через поведінку, вплив на учнів, рішення. • Чи усвідомлює студент(ка) вплив наставника на власну мотивацію.
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Підкреслити важливі моменти професійного усвідомлення. • Дати поради для подолання демотивації (1–2 конкретні кроки).

** Зверніть особливу увагу на пункт про ваші дії як наставника. Якщо студент(ка) пише, що його/її надихає ваша «підтримка» або «спокій», продовжуйте в тому ж дусі. Якщо відповідь формальна – спробуйте змінити стиль наставництва на більш відкритий.*

АНАЛІЗ БЛОКУ «ОСОБИСТА РЕФЛЕКСІЯ»

На що звернути увагу	• Чи аналізує студент(ка) свої емоції і думки про професію. • • Чи може визначити свої сильні сторони у взаємодії з учнями. • Чи усвідомлює зони розвитку і вплив особистих якостей на педагогічну діяльність. • Чи проявляється професійна ідентичність (мислення педагога, а не лише студента(ки)-спостерігача). • Чи бачить, як його/її особисті якості впливають на освітній процес. • Чи здатний(а) адекватно сприймати зворотний зв'язок.
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Підтвердити помічені сильні сторони. • Переформулювати «якості для розвитку» у формат: «наступного тижня спробуйте...».

** Хваліть студента(ку) за чесність у визнанні слабких сторін. Допоможіть студенту(ці) перетворити «якості, що потребують розвитку» на конкретні завдання для наступного тижня.*

АНАЛІЗ БЛОКУ «ДІЯЛЬНІСНЕ НАВЧАННЯ»

На що звернути увагу	• Чи проводить він/вона зв'язок із теоретичними знаннями з навчальних курсів (психологія, педагогіка, методики, оцінювання тощо). • Чи здатний(а) аналізувати причини успіху/невдачі. • Що саме бере собі з професійної поведінки наставника. • Чи може студент(ка) пояснити причини успіху/невдачі. • Які нові навички він/вона здобув(ла) і чи вони пов'язані з проведенням уроків, управлінням класом, комунікацією, оцінюванням тощо. • Чи описує прийняття рішень, їхній контекст і наслідки. • Чи є цінні педагогічні спостереження, які він/вона переймає в наставника/колег.
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Підтвердити цінні спостереження. • Додати методичну пораду, якщо рішення було слабко обґрунтоване.

Зв'язок із теорією. Часто студенти(ки) ігнорують цей пункт. Якщо студент(ка) не може провести цей зв'язок, підкажіть йому/їй назви методик або педагогічних концепцій, які він/вона фактично використав(ла) (наприклад, «це була методика проблемного навчання»).

Наприклад:

Є зв'язок із теорією

«Застосувала техніку позитивної дисципліни, яку вивчали на психології, і це знизило напругу в класі...».

Немає зв'язку

«Було цікаво, діти слухали...».

АНАЛІЗ БЛОКУ «САМООЦІНКА ТА САМОАНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

На що звернути увагу	• Чи може студент(ка) оцінити ефективність власних педагогічних дій. • Які компетентності, навички та якості він/вона в собі помічає і які реально проявляє. • Чи бачить він/вона підтвердження власної готовності до професії в реальних діях (планування, комунікація, управління класом, оцінювання тощо).
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Якщо студент(ка) недооцінює себе – посилити віру в компетентності прикладами. • Якщо переоцінює – м'яко уточнити критерії ефективності.

АНАЛІЗ БЛОКУ «УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ»

На що звернути увагу	• Чи студент(ка) визнає помилки без уникання. • Чи правильно визначає їхні причини (хвилювання, брак досвіду, прогалини в методиці, інше). • Чи є план виправлення або вже зроблені кроки. • Чи розуміє він/вона, яка саме підтримка наставника допомогла.
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Дати структурований спосіб виправлення помилки (ситуація → причина → наслідок → що зроблено/буде зроблено для виправлення). • Відзначити, як саме ви підтримуєте роботу над помилками.

* Подивіться, які саме ресурси запитує студент(ка). Це ваш список справ на наступну зустріч: підготувати книгу, показати конкретний прийом або провести спільне планування уроку тощо.

АНАЛІЗ БЛОКУ «ДІЯЛЬНІСНЕ НАВЧАННЯ»

На що звернути увагу	• Чи студент(ка) фіксує динаміку розвитку компетентностей (що саме покращилось). • Чи формулює професійні запитання і теми, які хоче обговорити. • Чи ставить конкретні цілі на наступний тиждень. • Чи усвідомлює нестачу підтримки/ресурсів і може їх назвати. • Чи аналізує зміни у власному професійному мисленні та поведінці.
Зворотний зв'язок студенту(ці)	• Допомогти перетворити загальні цілі у вимірювані (SMART). • Рекомендувати 1–3 конкретні ресурси або дії. • Вказати динаміку змін у професійній ролі.

Формуємо наставницький коментар

За результатами щотижневого аналізу рефлексивного щоденника наставнику рекомендовано надавати зворотний зв'язок студенту(ці), а саме:

1. Написати короткий узагальнений висновок про студента(ку).
   - Що в студента(ки) виходить добре.
   - Що саме потребує розвитку.
   - Які рішення/плани виглядають перспективними.

- Емоційний стан та рівень мотивації студента(ки).
- Прогрес у компетентностях.

2. Виділити 1 ключову сильну сторону і 1 ключову зону професійного зростання.

3. Надати персоналізовані рекомендації, а також запропонувати практичні поради та корисні ресурси для роботи на наступний тиждень.

4. За потреби – додати тему для наставницької бесіди.

Критерії якісного аналізу рефлексивного щоденника студента(ки)

Критерій	Пояснення
Глибина рефлексії	Чи пояснені причини, а не лише факти
Динаміка	Чи видно розвиток у думках/діях
Конкретність	Чи є реальні приклади з практики
Самоусвідомлення	Чи бачить студент(ка) вплив на учнів і себе
Рішення	Чи є план корекції і зростання

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ЗАВДАННЯ «ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ»

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ЗАВДАННЯ «ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ»

*Це завдання – самооцінка студента-практиканта на початку й у кінці практики. Ваша роль – не просто перевірити позначки **Так/Частково/Ні**, а побачити, чи стоять за ними реальні дії та зміни впродовж практики майбутніх педагогів.*

Перевіряємо чесність самооцінки

- Якщо студент(ка) обрав(ла) «Так» – має бути конкретний доказ у поведінці/ситуаціях.
- Якщо «Частково» – у коментарі має бути усвідомлення, чого саме бракує і які кроки вже робляться.
- Якщо «Ні» – важливо, щоб студент(ка) визнав(ла) це без виправдань і показав(ла) готовність працювати над собою.

ВАЖЛИВО! НЕ ПЛУТАЙТЕ «ТАК» ІЗ «Я ТАК ДУМАЮ ПРО СЕБЕ». ЦЕ МАЄ БУТИ «ТАК, І ОСЬ ЯК Я ЦЕ РОБЛЮ».

Аналізуємо коментарі та «докази в діях»

Зверніть увагу, чи коментарі:

- Конкретні, а не загальні (погано: *«Я намагаюся аналізувати»* → добре: *«Після уроку 12.02. я переписала план, бо завдання були надто складні для учнів»*).
- Про реальні шкільні ситуації (уроки, комунікація з учнями, батьками, наставником, конфлікти, рішення тощо).
- Показують причинно-наслідковий зв'язок: *що вирішив(ла) → чому → що змінив(ла) → який результат*.

Порівнюємо «початок vs кінець практики»

Це ключовий етап:

Початок	Кінець	Що це означає
Частково → Так	Є зростання	Студент(ка) прокачав(ла) компетентність, чудово, якщо описано – як саме
Ні → Частково/ Так	Значний прогрес	Важливо відмітити сміливість і динаміку
Так → Так	Стабільність	Перевіряємо, чи це не завищена оцінка
Так → Частково/ Ні	Спад	Можливо, студент переосмислив себе чесніше – це не помилка, якщо є пояснення

ВАЖЛИВО!
ГОЛОВНЕ – НЕ ІДЕАЛЬНІСТЬ, А ДИНАМІКА, УСВІДОМЛЕНІСТЬ І РЕФЛЕКСИВНІСТЬ.

Оцінюємо глибину рефлексії

Студент(ка) рефлексує якісно, якщо він/вона:

- Називає свої сильні сторони й пояснює, як їх використовує.
- Описує помилки без страху, не звинувачуючи інших.
- Пропонує рішення, а не просто констатує проблему.
- Розуміє вплив своїх рішень на учнів.
- Показує план розвитку на майбутнє (реалістичний, поетапний).

Формуємо наставницький коментар

- Ваш зворотний зв'язок має містити 3 компоненти:
- Що помітили (факт)
- Що це говорить про студента(ку) як педагога (висновок)
- Що варто робити далі (порада)

Наприклад:

«Ти чітко бачиш свої слабкі сторони в плануванні уроку і вже коригуєш завдання під рівень класу – це сильний показник педагогічного мислення. Наступний крок: фіксуй ці зміни в короткі нотатки після кожного уроку, щоби бачити свій алгоритм рішень».

На що звертати особливу увагу в кожному пункті

Твердження	Що шукаємо як доказ
Усвідомлюю свої сильні та слабкі сторони в педагогічній діяльності	Приклади, де студент(ка) спирався(лася) на свої сильні риси або визнав(ла) слабкість і назвав(ла) її
Аналізую свої педагогічні рішення	Опис конкретного рішення + аналізу після нього
Визначаю власні помилки	Чітко сформульована помилка, без загальних фраз
Працюю над їх усуненням	Дії, які вже впроваджені, а не «планую колись»
Маю бачення свого професійного майбутнього	Не мрія, а реалістичне бачення себе в професії
Планую подальший професійний та особистісний саморозвиток	Конкретні навички, курси, звички, терміни, маленькі кроки

Рефлексія – це про усвідомлення → аналіз → дію → зміну → нове планування.

Ваш аналіз має допомогти студенту(ці) побачити себе реально і професійно зрости як учитель, а не отримати «галочку».

ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ЧЕКЛІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТА(КИ)

ЯК АНАЛІЗУВАТИ РЕФЛЕКСИВНИЙ ЧЕКЛІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТА(КИ)

Цей чекліст – це **самооцінка + індикатор розвитку** практиканта(ки). Ваше завдання як наставника – не виставити оцінку замість студента, а перевірити її реалістичність, побачити прогрес і дати точні рекомендації для професійного зростання.

Дивимося на цифри, але читаємо між рядків

Оцінка має підтверджуватися діями:

Оцінка	Опис
1–2	Студент(ка) часто звертався(лася) по допомогу, губився(лася) у класі, діяв(ла) невпевнено
3	Працював(ла) за шаблоном, старався(лася), але без ініціативи
4	Робив(ла) багато сам(а), уже проявляв(ла) «вчительську» впевненість
5	Реально пробував(ла) нове, імпровізував(ла), пропонував(ла) ідеї, аналізував(ла) результат

Якщо бачите високу оцінку без прикладів – це не 5. Якщо оцінка низька, але описані сильні кроки – студент(ка) може недооцінювати себе, і це теж важлива рефлексія.

Порівнюємо «старт vs фініш»

Це головний показник:

Початок → Кінець	Як читати
2 → 4 / 3 → 5	Чіткий ріст, студент(ка) працював(ла) над собою
1 → 3	Крутий прогрес, важливо підтримати
4 → 4	Стабільність (перевіряємо, чи це так)
5 → 4 / 4 → 3	Переосмислення себе або труднощі – нормально, якщо є пояснення і план дій

Оцінюємо не «ідеальність», а **динаміку + усвідомленість + готовність розвиватися.**

Аналізуємо коментарі

Коментарі мають бути:

- конкретні (посилання на реальні уроки, ситуації, реакції учнів);
- об'єктивні (без «винен клас/учні/обставини»);
- діяльнісні (вже зробив(ла)/спробував(ла)/змінив(ла), а не «планую якось»).

Приклад достатньо обґрунтованого коментаря:

«Пояснюю завдання доступно, але інколи говорю занадто швидко. На уроці 14.03. помітила, що троє учнів перепитували – наступного разу додала паузи та опорні слова на дошці».

Приклад недостатньо обгрунтованого коментаря:

«Треба краще пояснювати» (не зрозуміло що саме і як).

Шукаємо реальні «докази» за кожним критерієм

Критерій	Який доказ шукаємо
Встановлення контакту з класом	Вітання, зоровий контакт, реакція класу, довіра дітей, ініціатива взаємодії
Доступність пояснення	Зрозуміла мова, адаптація під вік, приклади, паузи, перевірка розуміння
Організація освітнього процесу (раціонально використовую навчальний час)	Планування уроку, початок і завершення уроку, темп і ритм роботи, інструкції та пояснення, управління класом, використання навчальних ресурсів, досягнення результату
Використання сучасних освітніх технологій	Самостійно підібрані/проведені ігри, залученість учнів, корекція правил
Непередбачувані ситуації	Не панікував(ла), реагував(ла) педагогічно доцільно, пробував(ла) владнати+ надавав(ла) варіанти рішень
Групова робота	Дав(ла) інструкцію, розподілив(ла) ролі, модерував(ла), підбив(ла) підсумок

Формуємо наставницький коментар

Коментар рекомендуємо написати за формулою:

Що побачив(ла) → Що це означає для студента як вчителя → Що робити далі.

Наприклад:

«Ти добре тримаєш контакт із класом, але ще вагаєшся при імпровізації. Це означає, що ти вже маєш базову впевненість, але наступний крок – тренувати педагогічну гнучкість. Спробуй після кожного уроку записувати 1 альтернативне рішення для складної ситуації, навіть якщо воно не знадобилось».

Фіксуємо прогрес як цінність

Обов'язково підкреслюйте:

- що студент уже робить добре;
- де саме видно зростання;
- і що помилки – це нормально, якщо вони стають точкою розвитку.

Короткий висновок для наставника

Чекліст показує цінність, якщо він веде студента(ку) шляхом: **самооцінка → аналіз ситуацій → проба нових дій → корекція → новий рівень майстерності.**

Ваша місія – допомогти студенту(ці):

- побачити себе реалістично;
- відчути прогрес;
- отримати чіткий план для розвитку під час і після практики.

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ЧЕКЛІСТ «ДИНАМІКА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ»

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ЧЕКЛІСТ СТУДЕНТА(КИ) «ДИНАМІКА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ»

Цей чекліст – карта розвитку студента(ки) під час практики. Ви аналізуєте, як змінюється його/її педагогічна майстерність у часі: від старту – до фінішу.

Ваша завдання:

1. Перевірити, чи позначки підтверджені реальними діями.
2. Побачити динаміку (прогрес, стабільність або переосмислення).
3. Дати точний і підтримувальний фідбек, що допоможе студенту(ці) вдосконалюватися надалі.

Оцінюємо не «галочку», а її наповнення

Кожна позначка □ має бути підкріплена:

- конкретною ситуацією з практики;
- вашим спостереженням;
- або прикладом дії/рішення студента.

Що шукати в кожному компоненті

Компонент	Докази, які підтверджують розвиток
Планування професійної діяльності	Складає плани сам(а), коригує їх після уроків, враховує індивідуальні та вікові особливості учнів/потреби класу
Позитивна комунікація з дітьми/учнями	Позитивний старт уроку, зворотний зв'язок учням, повага в мові, слухає учнів

Компонент	Докази, які підтверджують розвиток
Комунікація з педагогами	Ставить питання, приймає поради, пропонує свої ідеї, працює в команді
Самостійне ухвалення рішень	Не чекає підказки в кожній дрібниці, аргументує свої дії, бере відповідальність
Використання методик/ інструментів	Використовує різні методи, тестує, аналізує ефективність, робить висновки
Управління емоціями під час стресу	Помічає стрес, регулює свій стан, контролює власні емоції, реагує педагогічно
Рефлексія та самооцінювання	Аналізує свої дії, відверто говорить про помилки і фіксує, як їх виправляє
Гнучкість і адаптація	Має план Б, змінює хід уроку за потреби, зберігає контакт із класом

Аналізуємо коментарі студента за індикаторами динаміки

Наприкінці студент(ка) має показати 3 речі:

1. **«Я був(ла) на початку → зараз я...»** – шукаємо чіткі формулювання змін у навичках, а не загальні слова.

2. **«Мій наступний рівень виглядає так...»** – план має бути реалістичний і конкретний (не «стати кращою», а «тренувати темп мовлення, додавати паузи, перевіряти розуміння»).

3. **«Докази мого зростання...»** – тут мають бути конкретні факти (плани уроків, матеріали, фото розстановки парт, ігри, презентації); відгуки від учнів/наставника/педагогів; або результати уроку/взаємодії.

Формуємо наставницький коментар

Рекомендуємо написати коментар за схемою:

Факт, який я побачив(-ла) → Що це говорить про професійний розвиток студента(ки) → 1–2 чіткі поради для наступного кроку

Наприклад:

«Бачу прогрес у твоєму плануванні та реакції на стрес. Ти вже дієш самостійно й коригуєш уроки під клас. Наступний крок – додай системність у рефлексію: записуй після уроку 2–3 рядки «що спрацювало й чому». І продовжуй тестувати нові методики, щоби посилити творчий рівень».

Маркери, на які рекомендуємо реагувати

Обов'язково рекомендуємо втручатися і проговорювати зі студентом(кою), якщо:

- коментарі занадто загальні й без прикладів;
- немає жодних спроб змін у середині/кінці практики;
- оцінка 5 у всіх пунктах без доказів коментарів і прикладів;
- немає бачення наступного кроку розвитку.

ЯК АНАЛІЗУВАТИ САМООЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРАКТИКАНТА

ЯК АНАЛІЗУВАТИ САМООЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРАКТИКАНТА

Цей блок – про розвиток у процесі, а не про контроль заради контролю. Ви читаєте таблицю як зріз зростання майбутнього вчителя, де головні маркери: *чесність, логіка, дії та прогрес*.

Перевіряємо реалістичність балів

Звіряйте самооцінку студента(ки) з тим, що ви бачили в його/її діях:

- 1–2 бали – нормально на старті, якщо студент(ка) реально потребував(ла) опори.
- 3–4 бали – чудово, якщо він/вона діяв(ла) за зразком і вже пробував(ла) самостійні кроки.
- 5 балів – це не «я стараюся», а «я роблю це творчо і стабільно, і є результати».

Якщо стоїть 5, а доказів творчості/самостійності немає → студент(ка) завищує свій рівень.
Якщо стоїть 3, а приклади сильніші → студент(ка) може недооцінювати себе, і ви це відмічаєте в коментарі.

Аналізуємо докази (ключова частина!)

Під час аналізу рекомендуємо звертати увагу на те, чи доказ:

- про конкретну ситуацію (урок, розмова, подія, рішення);
- показує, що саме зробив(ла) студент(ка);
- не звучить як загальна фраза.

Приклади слабких «доказів»	«Я спілкувався з дітьми». «Застосовувала методики». «Старалася контролювати емоції».
Приклади сильних «доказів»	«Після мого уроку 3 учні самі підійшли з питаннями – це для мене маркер довіри». «Помітила, що учні не встигають – змінила інструкцію і додала таймер, робота пішла швидше». «Під час конфлікту між учнями запропонував правило «говоримо по черзі» – спрацювало, клас заспокоївся».

Відстежуємо динаміку від тижня до тижня

Прогрес може виглядати по-різному:

Що бачимо	Як трактуємо
Бали ростуть + докази стають точнішими	Студент(ка) реально розвивається
Бали ті ж самі, але аналіз глибший	Зростає усвідомленість – це теж плюс
Бали впали, але є чесне пояснення	Студент(ка) калібрує себе точніше – це не регрес, це зрілість
Немає змін і немає спроб пояснити	Розвитку не видно – потрібна розмова/ підтримка

Аналізуємо кожну компетентність як поведінку

Орієнтовні запитання, які рекомендуємо тримати в голові наставнику.

Компетентність	Орієнтовні запитання для аналізу
Мовно-комунікативна компетентність (взаємодія з учнями та педагогами)	Чи ініціює діалог? Чи є такт і повага? Чи клас його/її слухає?

Компетентність	Орієнтовні запитання для аналізу
Предметно-методична компетентність (планування та проведення уроків)	Чи розуміє логіку проведення уроку? Чи доцільно добирає методи і прийоми?
Інформаційно-цифрова компетентність (використання цифрових інструментів в освітньому процесі)	Чи використовує цифрові інструменти сам(а), чи тільки «за командою»?
Психологічна компетентність (розуміння учнів та підтримка розвитку)	Чи помічає стан учнів? Чи реагує з розумінням, а не механічно?
Емоційно-етична компетентність (саморегуляція, педагогічний такт, етика)	Чи тримає власні емоції під контролем у стресових умовах? Чи не реагує імпульсивно?
Компетентність педагогічного партнерства (співпраця з батьками, колегами, учнями)	Чи будує взаємодію, чи просто «присутній(я)» під час розмов?
Інклюзивна компетентність (врахування особливих освітніх потреб учнів)	Чи адаптує завдання? Чи створює середовище прийняття?
Здоров'язбережувальна компетентність (створення безпечних та здорових умов)	Чи думає про безпеку/комфорт класу системно?
Прогностична компетентність (передбачення результатів, ризиків та траєкторій розвитку)	Чи передбачає ризики й має варіанти рішень?

Компетентність	Орієнтовні запитання для аналізу
Організаційна компетентність (управління класом, часом, активностями)	Чи керує процесом, часом, активностями?
Оцінювально-аналітична компетентність (аналіз власних дій і результатів)	Чи розуміє причини «що спрацювало/не спрацювало»?
Здатність до навчання впродовж життя (професійний саморозвиток)	Чи є план саморозвитку й дії для цього?

Формуємо наставницький коментар

Не дублюйте дескриптор, а додавайте цінність.

Рекомендуємо дотримуватися наступної структури:

Факт зі спостережень → Факт про професійне зростання → 1 чітка порада на подальше зростання

Наприклад:

«Бачу, що ти самостійно обираєш цифрові інструменти для залучення класу. Кахут на уроці ти налаштувала самостійно – це рівень 5. Щоби посилити навичку, спробуй додати ще 1 інструмент для миттєвого зворотного зв'язку (Mentimeter або Wordwall) і порівняй, який краще працює для цього класу».

Також, для формування наставницького коментаря можна скористатися міні шаблонами. Коментарі короткі, сучасні й одразу готові до використання/адаптації.

Міні-шаблони коментарів наставника

Компетентність	Орієнтовні коментарі наставника
Мовно-комунікативна компетентність (взаємодія з учнями та педагогами)	*«Комунікація тепла й поважна, але додайте більше ініціативи в перевірці розуміння – запитуйте клас, що було найскладнішим у поясненні».* *«Добре тримаєте контакт із класом. Наступний крок – посилити партнерський тон у складних розмовах, без надмірної директивності».*
Предметно-методична компетентність (планування та проведення уроків)	*«Логіка уроку вже є, але спробуйте добирати методи не лише «як у зразку», а під конкретний клас і темп роботи учнів».* *«Методичні ідеї цікаві. Додайте короткий аналіз після уроку: що саме спрацювало й чому».*
Інформаційно-цифрова компетентність (використання цифрових інструментів в освітньому процесі)	*«Цифрові інструменти використовуєте, але переходьте від демонстрації до взаємодії (спільні дошки, короткі онлайн-опитування, мінівікторини)».* *«Добре, що працюєте самостійно. Спробуйте додати 1 інструмент для швидкого фідбеку й порівняйте ефективність».*

Компетентність	Орієнтовні коментарі наставника
Психологічна компетентність (розуміння учнів та підтримка розвитку)	*«Бачите вікові відмінності учнів, це плюс. Наступний крок – фіксувати стан класу на старті уроку й коригувати активність під нього».* *«Реакції на поведінку вже емпатійні. Додайте системність: обирайте 1 стратегію підтримки для конкретного учня і перевіряйте її результат».*
Емоційно-етична компетентність (саморегуляція, педагогічний такт, етика)	*«Емоції тримаєте у руках у типових ситуаціях. Потренуйте педагогічний такт у стресі: замінюйте «я нервуюсь» на чіткий алгоритм дій».* *«Добре моделюєте повагу. Посилюйте лідерську стабільність у моменті, коли щось іде не за планом».*
Компетентність педагогічного партнерства (співпраця з батьками, колегами, учнями)	*«Діалог є, але поки більше формальний. Спробуйте ініціювати мінівзаємодію з колегами або батьками з пропозицією, а не лише відповіддю».* *«Партнерство з класом уже будується. Наступний рівень – спільні правила взаємодії або мініпроєкт «учні–вчитель–школа»».*
Інклюзивна компетентність (врахування особливих освітніх потреб учнів)	*«Адаптацію використовуєте добре. Спробуйте самостійно адаптувати 1 завдання під різні можливості учнів і перевірити реакцію».* *«Помічаєте різні потреби. Додайте фокус на створення середовища прийняття через правила й комунікацію».*

Компетентність	Орієнтовні коментарі наставника
Здоров'язбережувальна компетентність (створення безпечних та здорових умов)	*«Провітрювання і рухові паузи є, але епізодично. Переходьте до системності: плануйте здоров'язбережувальні компоненти на кожному етапі уроку».* *«Добре дбаєте про безпеку. Посилюйте культуру здоров'я через короткі рутини і власний приклад».*
Прогностична компетентність (передбачення результатів, ризиків та траєкторій розвитку)	*«План Б уже з'явився, але поки один. Розробіть 2–3 альтернативні сценарії на один урок, навіть якщо застосуєте не всі.».* *«Передбачаєте типові результати. Наступний крок – прогнозувати ризики й одразу додавати рішення для їхнього уникнення».*
Організаційна компетентність (управління класом, часом, активностями)	*«Організовуєте окремі етапи. Посилюйте навичку управління часом і ролями під час групової роботи».* *«Клас і матеріали координуєте впевненіше. Додайте власні ритуали старту/переходів між активностями».*
Оцінювально-аналітична компетентність (аналіз власних дій і результатів)	*«Аналіз є, але ще поверхневий. Додавайте причинно-наслідкову логіку: «що зробив → як це вплинуло → що зміню далі»».* *«Добре бачите зв'язки. Наступний рівень – формулювати гіпотези і стратегії вдосконалення».*
Здатність до навчання впродовж життя (професійний саморозвиток)	*«Оновлюєте знання за потреби. Спробуйте скласти коротку особисту траєкторію розвитку на 1 місяць після практики».* *«Маєте план професійного зростання – чудово. Посилюйте це через конкретні мікрокроки і здобувайте нові знання».*

Пам'ятка для наставника

- 5 балів = творчість + самостійність + результат, підтверджені кейсом.
- Коментарі мають бути про дії, а не про наміри.
- Головне – динаміка й чесність, а не «ідеальні показники».
- Ваш фідбек має давати студенту(ці) напрямок для зростання в процесі та після практики.

Типові труднощі, на які варто звертати увагу

- формальні, шаблонні формулювання;
- відсутність прикладів (доказів/пояснень);
- завищені бали без підтвердження;
- опис намірів замість реальних дій.

ЯК АНАЛІЗУВАТИ БЛОК МОНІТОРИНГУ ПРОГРЕСУ

ЯК АНАЛІЗУВАТИ БЛОК МОНІТОРИНГУ ПРОГРЕСУ

Блок моніторинг прогресу використовується для самооцінювання студентом(кою) рівня сформованості професійних компетентностей. Він дозволяє відстежувати динаміку розвитку, виявляти зони росту та слугує основою для формувального зворотного зв'язку з боку наставника.

Загальні принципи аналізу

Наставник аналізує не окремі бали, а динаміку показників упродовж практики, обґрунтованість самооцінювання та відповідність результатів фактичній діяльності студента(ки).

Алгоритм аналізу

Складова	Зміст
Перевірка заповнення	Таблиця заповнюється на початку та в кінці практики. За кожною компетентністю обрано один бал (1–5).
Аналіз середнього значення	Середнє значення розраховується як сума балів за всі компетентності, поділена на їх кількість. Наставник: • перевіряє правильність розрахунку; • порівнює показники на початку та в кінці практики; • фіксує позитивну або негативну динаміку.

Складова	Зміст
Аналіз середнього значення	Зростання середнього значення свідчить про професійний розвиток студента(ки). ***Приклад інтерпретації:*** *Якщо на першому тижні середнє значення становило 2,8, а наприкінці практики – 4,2, це свідчить про помітне професійне зростання та адаптацію студента(ки) до практичної діяльності.*
Аналіз компетентностей	Звертається увага на: • компетентності з найвищою та найнижчою динамікою; • стабільно низькі або різко завищені показники; • узгодженість самооцінки з результатами практичної діяльності.

Інтерпретація результатів

Дані моніторингу використовуються наставником для надання індивідуального зворотного зв'язку; корекції завдань практики; підтвердження професійного зростання на основі кількісних показників; підготовки індивідуальної траєкторії професійного зростання студента(ки).

Рекомендації наставнику

Заохочуйте чесне самооцінювання, а не максимальні бали. Поясніюйте, що низькі показники є індикатором зон розвитку. Використовуйте результати таблиці як основу для рефлексивної бесіди зі студентом(кою).

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ТА ЗАПОВНЮВАТИ ФОРМУ «ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА»

ЯК АНАЛІЗУВАТИ ТА ЗАПОВНЮВАТИ ФОРМУ «ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА»

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ НАСТАВНИКА-ПРАКТИКА ЗЗСО
щодо аналізу та супроводу індивідуальної траєкторії професійного зростання студента-практиканта

Ви оцінюєте реальну педагогічну діяльність студента в класі та допомагаєте йому:

- побачити свої сильні сторони;
- усвідомити практичні труднощі;
- визначити конкретні кроки професійного вдосконалення.

На що спиратися під час аналізу

- спостереження за уроками та позакласною діяльністю;
- взаємодія студента з учнями;
- стиль комунікації, поведінка, організація роботи класу;
- графік рівня розвитку компетентностей.

Як аналізувати графік компетентностей

Зверніть увагу на:

- високі показники – практичні сильні сторони студента;
- низькі показники – труднощі, що проявляються в педагогічній діяльності;
- компетентності, які найбільше впливають на якість уроку (комунікація, організація, психологічна взаємодія тощо).

Заповнення ІТПЗ

Ціль розвитку: допомагайте студенту сформулювати цілі, пов’язані з реальною шкільною практикою (управління класом, чіткість інструкцій, контакт з учнями тощо).

Конкретні дії: орієнтуйте студента на дії під час уроку чи позакласного заходу; підготовку до занять; роботу над помилками після уроку.

Як вимірюємо успіх: використовуйте спостережувані ознаки, наприклад, поведінка учнів; впевненість студента; зменшення напруження, пауз, труднощів; якість пояснення матеріалу тощо.

У примітці залишайте короткі професійні поради, зауваги та обов'язково позитивне підкріплення.

Наприкінці практики допоможіть студенту усвідомити власний професійний прогрес; визначити 2–3 ключові напрями подальшого розвитку та підготуватися до самостійної педагогічної діяльності.

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИКА ЗВО
щодо аналізу індивідуальної траєкторії професійного зростання майбутнього педагога

Ви забезпечуєте **рефлексивно-аналітичний супровід** професійного зростання студента та зв'язок між:

- теоретичною підготовкою;
- результатами педагогічної практики;
- вимогами професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Основа для аналізу

- індивідуальна траєкторія професійного зростання;
- графік розвитку компетентностей;
- рефлексивні матеріали студента (завдання рефлексивного трекеру);
- узагальнення спостережень вчителя-практика.

Аналіз графіка компетентностей

Оцініть:

- цілісність розвитку професійних компетентностей;
- відповідність рівня компетентностей етапу підготовки;
- динаміку розвитку (за наявності повторного вимірювання);
- баланс між особистісними, психологічними та професійними компонентами.

Заповнення та аналіз ІТПЗ

Ціль розвитку: допоможіть студенту узгодити цілі з професійним стандартом вчителя, формулюйте їх як завдання професійного становлення (наприклад: не навчитися краще взаємодіяти з учнями, а розвинути навички ефективної педагогічної взаємодії з учнями, зокрема вміння налагоджувати контакт і підтримувати навчальну мотивацію).

Конкретні дії: спрямовуйте на осмислення досвіду практики, застосування теоретичних знань та розвиток здатності до самоосвіти та рефлексії.

Як вимірюємо успіх: використовуйте якісні зміни у професійному мисленні, рівень усвідомленості рішень та здатність аналізувати власну діяльність.

У примітці фіксуйте аналітичні висновки, рекомендації для подальшого навчання, перспективи професійного зростання.

РЕФЛЕКСУЄМО НАД РЕЗУЛЬТАТАМИ НАСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

РЕФЛЕКСУЄМО НАД РЕЗУЛЬТАТАМИ НАСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

Наприкінці педагогічної (виробничої) практики оцініть власні наставницькі уміння за шкалою від 1 до 5, де 1 - відсутність уміння, 2 - частково сформовано, 3 - сформовано на базовому рівні, 4 - добре сформовано, 5 - сформовано на високому рівні.

Показники	На початку практики	На завершення практики
Уміння навчати студентів рефлексувати	□1 □2 □3 □4 □5	□1 □2 □3 □4 □5
Уміння надавати зворотний зв'язок	□1 □2 □3 □4 □5	□1 □2 □3 □4 □5
Уміння мотивувати студента до педагогічної професії	□1 □2 □3 □4 □5	□1 □2 □3 □4 □5
Уміння вибудовувати індивідуальну траєкторію професійного зростання студента	□1 □2 □3 □4 □5	□1 □2 □3 □4 □5
Уміння здійснювати наставницький супровід майбутніх педагогів	□1 □2 □3 □4 □5	□1 □2 □3 □4 □5

ПІДСУМКОВИЙ ЧЕКЛІСТ ДЛЯ НАСТАВНИКА

- Чи досягнуто результату педагогічної (виробничої) практики?
- Чи вдалося підвищити мотивацію студента(ки)-практиканта(ки) до педагогічної професії та його (її) рефлексивні уміння?
- Чи зафіксували позитивну динаміку у формуванні індивідуальної траєкторії професійного зростання майбутнього вчителя?
- Які професійні компетентності потребували особливої уваги?
- Чи завжди вдавалося вчасно реагувати на професійні запити й потреби студента(ки)-практиканта(ки) і надавати швидкий зворотний зв'язок і підтримку? Що заважало?
- Якої підтримки найчастіше потребував(ла) студент(ка)-практикант(ка)? Як формувався його (її) професійний досвід?
- Чи вдалося реалізувати наставницький супровід на засадах партнерської взаємодії? Як взаємодіяли з іншим наставником?
- Що відчував(ла) під час наставницького супроводу? Що заважало / перешкоджало? Чому?
- Які Ваші сильні /слабкі сторони як наставника? Над чим ще потрібно попрацювати?
- Що зробите наступного разу по іншому?

Лисогор Л. П., Новик І. М., Павлик О. А. Гайд наставника: професійний супровід студента під час педагогічної (виробничої) практики. Київ. 2026. 71 с.